

SPIS TREŚCI

Przedmowa	17
Wykaz skrótów	21

DZIAŁ PIERWSZY

WPROWADZENIE DO PROBLEMATYKI PRAWNEJ OCHRONY ŚRODOWISKA

Rozdział 1

OCHRONA ŚRODOWISKA W ŚWIELE NIEKTÓRYCH PODSTAWOWYCH DOKUMENTÓW ONZ. NARODZINY GRUPY ZAGADNIENIŃ OCHRONY ŚRODOWISKA W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM

§ 1. Istota problemu, który stał się przedmiotem zainteresowania na forum ONZ - na XXIII sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych 3 grudnia 1968 r.	27
§ 2. „Człowiek i jego środowisko”. Raport Sekretarza Generalnego ONZ U Thanta z 26 maja 1969 r. Cele i problemy zasadnicze	31
§ 3. Rola i znaczenie Konferencji sztokholmskiej ONZ zorganizowanej w czerwcu 1972 r. na temat ochrony środowiska	32
1. Uwagi ogólne	32
2. Zasady Deklaracji Konferencji ONZ w Sztokholmie w sprawie naturalnego środowiska człowieka, przyjętej 16 czerwca 1972 r.	33
3. Postęp w prawodawstwie i oficjalne stanowisko państw Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej po Konferencji sztokholmskiej	37
4. Instytucjonalne podstawy polityki ochrony środowiska realizowanej przez ONZ	39
5. Realizacja niektórych priorytetowych zadań polityki ochrony środowiska ONZ z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej	40
§ 4. Globalny Program Działań przyjęty w Rio de Janeiro	40
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	47

Rozdział 2

ROLA POLITYKI I PRAWA W OCHRONIE ŚRODOWISKA ORAZ NOWE GAŁĘZIE WIEDZY SŁUŻĄCE TEJ OCHRONIE

§ 1. Konieczność prowadzenia polityki ochrony środowiska przy wykorzystaniu prawa w świetle ustaleń i dokumentów ONZ	48
§ 2. Rola polityki i prawa w ochronie środowiska w konstrukcji ustrojowej praworządnego państwa	53
§ 3. Funkcje prawa w ochronie środowiska	56
1. Funkcja organizacyjna	56
2. Funkcja reglamentacyjno-ochronna	56
3. Funkcja ochrony praw podmiotowych	57

4. Funkcja stymulatora procesów gospodarczych	57
5. Funkcja wdrażania postępu technicznego	57
6. Funkcja represyjna prawa	58
7. Funkcja ochrony walorów lub zasobów środowiska o znaczeniu ponadpaństwowym	58
§ 4. Wieloaspektowy charakter ochrony prawnej środowiska jako zadania współczesnego państwa ...	59
1. Aspekt gospodarczy ochrony prawnej środowiska	59
2. Aspekt sanitarny ochrony prawnej środowiska	60
3. Aspekt zachowawczy ochrony prawnej środowiska	60
§ 5. Ustalenia terminologiczne dotyczące podstawowych pojęć prawnych: środowisko, ochrona środowiska, uciążliwości i zagrożenia	61
1. Środowisko i ochrona środowiska	61
2. Uciążliwości i zagrożenia środowiska	63
3. Uwagi końcowe	63
§ 6. Nowe gałęzie wiedzy, służące rozwiązywaniu współczesnych problemów ochrony środowiska i ich interdyscyplinarny charakter	64
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	68

Rozdział 3

EWOLUCJA POJĘĆ I POGLĄDÓW NA TEMAT OCHRONY ŚRODOWISKA W POLSCE
(od ustanowienia pierwszej polskiej kompleksowej regulacji prawnej z 1919 r. do uchwalenia ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska z 1980 r.)

§ 1. Rozwój ustawodawstwa ochronnego w Polsce od 1919 do 1980 roku	69
§ 2. Koncepcja kompleksowej regulacji prawnej znajdująca wyraz w uchwalonej ustawie o ochronie i kształtowaniu środowiska z 1980 roku	74
§ 3. Sylwetki wybitnych twórców naukowych podstaw ochrony prawnej środowiska w Polsce	75
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	82

Rozdział 4

PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA UNII EUROPEJSKIEJ I PROCES PRZYSTOSOWYWANIA POLSKIEGO PRAWA DO STANDARDÓW UNII EUROPEJSKIEJ

§ 1. Porządek prawny Unii Europejskiej, jego składniki strukturalne i podstawowe zasady prawne	83
§ 2. Rozwój polityki i prawa ochrony środowiska wspólnot europejskich w okresie trzech ostatnich dziesięcioleci	92
§ 3. Prawnomaterialne podstawy ochrony środowiska UE – cechy podstawowe i zarys tendencji rozwojowych	96
§ 4. Zagadnienia procesu harmonizacji polskiego prawa ochrony środowiska ze standardami UE	101
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	105

DZIAŁ DRUGI

PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA. ZARYS CZĘŚCI OGÓLNEJ

Rozdział 5

PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA, JEGO CECHY, STRUKTURA I NIEKTÓRE PODSTAWOWE ZASADY

§ 1. Stosowalność i wieloznaczność pojęcia „prawo ochrony środowiska”	107
§ 2. Podstawowe cechy prawa ochrony środowiska	109
§ 3. Główne składniki obowiązującego porządku prawnego ze szczególnym uwzględnieniem kompleksowej regulacji prawnej (u.o.ś.)	114
1. Charakterystyka ogólna wielowarstwowej budowy obowiązującego porządku prawnego w dziedzinie ochrony środowiska	114
2. Rola i znaczenie kompleksowej regulacji prawnej (u.o.ś.) w systemie prawnym ochrony środowiska	120
2.1. Uwagi ogólne	120

2.2. Systematyka kierunków ochrony środowiska (dziedzin ochrony prawnej środowiska) przyjęta kompleksową regulacją prawną (u.o.ś.)	123
§ 4. Niektóre podstawowe zasady ochrony środowiska wynikające z kompleksowej regulacji prawnej (u.o.ś.)	127
1. Uwagi ogólne	127
2. Zasada legalności	129
3. Zasada planowości	131
4. Zasada kompleksowości	131
5. Zasada zachowania równowagi przyrodniczej	132
6. Zasada gospodarności	133
7. Zasada integracji funkcjonalnej	134
§ 5. Środki prawne służące realizacji celów i zadań ochrony środowiska	135
§ 6. Odpowiedzialność administracyjna i inne rodzaje odpowiedzialności za naruszenie wymagań ochrony środowiska	136
1. Uwagi ogólne	136
2. Odpowiedzialność administracyjna	136
3. Odpowiedzialność cywilna	138
4. Odpowiedzialność karna	140
5. Odpowiedzialność pracownicza	142
6. Odpowiedzialność zawodowa	142
7. Odpowiedzialność organizacyjna (statutowa w organizacjach społecznych)	143
8. Odpowiedzialność konstytucyjna przed Trybunałem Stanu	143
9. Odpowiedzialność prawnomiędzynarodowa	143
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	145
 Rozdział 6	
PRAWNOUSTROJOWE PODSTAWY OCHRONY ŚRODOWISKA W POLSCE	
§ 1. Istota przemian dokonanych w latach 1989–1997 i opartych na Konstytucji RP z 1997 r. oraz reformie ustrojowej państwa z 1998 r.	147
§ 2. Rola Sejmu RP, Senatu RP, Prezydenta RP oraz podległej Sejmowi RP – Najwyższej Izby Kontroli w zakresie ochrony środowiska	148
1. Sejm i Senat RP	148
2. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	149
3. Najwyższa Izba Kontroli	150
§ 3. Rada Ministrów, Prezes Rady Ministrów i organy nadzorowane przez Prezesa Rady Ministrów. Komitet Integracji Europejskiej	150
§ 4. Minister Środowiska i nadzorowany przez Ministra organ kontrolny do przestrzegania prawa ochrony środowiska	152
1. Minister Środowiska – jego rola i zadania jako kierownika resortu ochrony środowiska	152
2. Organ kontrolny Ministra Środowiska – Inspekcja Ochrony Środowiska (IOŚ)	156
§ 5. Fundusze specjalne ochrony środowiska	157
§ 6. Fundacje powoływane dla celów ochrony środowiska	159
§ 7. Istota reformy ustrojowej państwa odnoszącej się do podstaw prawnoustrojowych terenowych organów administracji publicznej	160
1. Podział terytorialny	160
2. Pozycja prawna, struktura organizacyjna i zadania terenowych organów administracji publicznej o kompetencjach generalnych	161
2.1. Wojewoda	161
2.2. Organy samorządu województwa	161
2.3. Organy samorządu powiatu	162
2.4. Organy samorządu gminnego	163
3. Środki prawne przysługujące osobom zainteresowanym w przypadku naruszenia uprawnień przepisami prawa miejscowego lub niewykonywania czynności nakazanych prawem przez terenowe organy administracji publicznej	163
4. Referendum lokalne i inne formy wyrażania stanowisk lub rozwijania aktywności społecznej w sprawach m.in. ochrony środowiska	163

4.1. Referendum lokalne	163
4.2. Zgromadzenie	164
4.3. Rozwijanie aktywności społecznej w formie stowarzyszeń	165
§ 8. Uporządkowanie instytucji biegłych biorących udział w postępowaniu administracyjnym w sprawach ochrony środowiska	165
1. Charakterystyka ogólna instytucji biegłego w polskim systemie prawnym ochrony środowiska	165
2. Wymagane prawem kwalifikacje, jakim powinien odpowiadać biegły z listy wojewody	167
3. Podstawa wszczęcia postępowania o nadanie uprawnień biegłego	167
4. Tryb postępowania przeprowadzonego przez komisję kwalifikacyjną do spraw uprawnień biegłych	167
§ 9. Rola, zadania i pozycja prawna organizacji społecznych w systemie prawnym ochrony środowiska	168
1. Uwagi ogólne na temat ruchu społecznego, którego przedmiotem głównym jest ochrona środowiska	168
2. Pozycja prawna organizacji społecznych oparta na przepisach u.o.ś.	171
§ 10. Spółki wodne	171
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	175

DZIAŁ TRZECI

PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA. ZARYS CZĘŚCI SZCZEGÓŁOWEJ

Rozdział 7

ASPEKT GOSPODARCZY OCHRONY PRAWNEJ ŚRODOWISKA

(Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska przyrodniczego oparte na kompleksowej regulacji prawnej u.o.ś.)

§ 1. Główne założenia i podstawowe zasady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego określone kompleksową regulacją prawną (u.o.ś.)	177
1. Istota problematyki gospodarczej w ochronie prawnej środowiska	177
2. Racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi w ujęciu normatywnym kompleksowej regulacji prawnej (u.o.ś.)	181
3. Struktura przedmiotowa reglamentacji prawnej gospodarowania zasobami przyrodniczymi	183
§ 2. Środki ekonomiczno-prawne służące ochronie środowiska	186
1. Charakterystyka ogólna konstrukcji prawnej	186
2. Podział dochodów i zasady dysponowania funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej	190
2.1. Podział dochodów	190
2.2. Zasady dysponowania środkami funduszu	191
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	194

Rozdział 8

GOSPODAROWANIE POWIERZCHNIĄ ZIEMI I ZASOBAMI SUROWCÓW MINERALNYCH (KOPALINAMI)

§ 1. Gospodarowanie przestrzenią (powierzchnią ziemi)	196
1. Zasady ogólne reglamentacji	196
2. Kształtowanie i realizacja polityki przestrzennej państwa i województw	199
2.1. Kształtowanie i realizacja polityki przestrzennej państwa	199
2.2. Kształtowanie i realizacja polityki przestrzennej województwa	199
2.3. Zasady realizacji zadań rządowych i zadań samorządu województwa	200
3. Szczegółowa regulacja prawna zagospodarowania przestrzennego	200
3.1. Źródła prawa	200
3.2. Podstawowe formy prawne gospodarowania przestrzenią	201
3.3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (m.p.z.p.)	202

3.4. Prognoza skutków wpływu ustaleń na środowisko przyrodnicze	204
3.5. Oceny oddziaływania inwestycji na środowisko (OOIS)	206
3.6. Oceny oddziaływania autostrady na środowisko (OOAŚ)	207
3.7. Zasady procedury planistyczno-przestrzennej	209
3.8. Szczegółowe zasady ochrony powierzchni ziemi określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów	211
§ 2. Gospodarowanie zasobami surowców mineralnych, a zwłaszcza złożami kopalin	213
1. Podstawowe cele polityki ochrony środowiska określone u.o.ś. i prawne podstawy regulacji szczegółowej	213
2. Przedmiot, zakres i podstawowe instytucje prawne reglamentacji eksploatacji i gospodarowania kopalinami, oparte na przepisach prawa geologicznego i górniczego	217
2.1. Przedmiot, zakres i podstawowe instytucje regulacji prawnej pr. geol. i górn.	217
2.2. Klasyfikacja kopalin	218
2.3. Bilansowanie zasobów kopalin i zasobów wód podziemnych	218
2.4. Środki prawne służące ochronie złóż kopalin, wód podziemnych i innych składników środowiska, w związku z wykonywaniem prac geologicznych i wydobywaniem kopalin	220
2.4.1. Koncesje	220
2.4.2. Opłaty eksploatacyjne	222
2.4.3. Obszar górniczy	223
2.4.4. Teren górniczy i miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	223
2.4.5. Filar ochronny	224
2.4.6. Projekt zagospodarowania złoża	224
2.4.7. Plan ruchu zakładu górniczego	224
2.4.8. Naprawianie szkód	225
2.4.9. Państwowy nadzór górniczy	226
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	227
Rozdział 9	
OCHRONA GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH ORAZ GOSPODAROWANIE ZASOBAMI LASÓW I ZWIERZYN	
§ 1. Ochrona gruntów rolnych i leśnych	229
1. Zasady ogólne reglamentacji u.o.ś.	229
2. Szczegółowa regulacja prawna	232
2.1. Źródła prawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	232
2.2. Cel, przedmiot i zakres regulacji prawnej, opartej na przepisach u.g.r.	233
2.3. Ustalenia terminologiczne dotyczące podstawowych pojęć: grunty rolne i grunty leśne	236
2.4. Tryb postępowania w sprawach przeznaczenia gruntów rolnych lub leśnych na inne cele niż rolnicze lub leśne	237
2.5. Przywracania gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym ich wartości użytkowej ...	239
2.6. Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	240
2.7. Kontrola wykonywania zadań i obowiązków określonych przepisami u.g.r.	241
§ 2. Gospodarowanie lasami i innymi zasobami gospodarki leśnej	242
1. Zasady ogólne u.o.ś. odnoszące się do gospodarowania lasami	242
2. Pojęcie „gospodarka leśna” oraz podstawowe cele i zasady gospodarki leśnej	243
2.1. Definicja normatywna pojęć – „las” i „gospodarka leśna”	243
2.2. Podstawowe cele gospodarki leśnej	244
2.3. Zasady gospodarki leśnej	245
3. Szczegółowa regulacja prawna	247
3.1. Źródła prawa	247
3.2. Plan urządzenia lasu	248
3.3. Lasy ochronne	250
3.4. Udostępnianie lasów ludności	251
3.5. Gospodarowanie zwierzyną w lasach	252
§ 3. Gospodarowanie zasobami zwierzyny (łowiectwo)	253

1. Nowoczesne znaczenie terminu „łowiectwo” i dawne tradycje łowiectwa na ziemiach polskich	253
1.1. Charakterystyka ogólna tradycji łowiectwa na ziemiach polskich i ich wpływ na treść znaczeniową pojęcia „łowiectwo”	253
1.2. Łowiectwo jako element środowiska przyrodniczego	256
1.3. Stosunek gospodarki łowieckiej do gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej	258
1.3.1. Wspólne problemy zagrożeń środowiska i negatywnych oddziaływań rozwoju cywilizacyjnego dla gospodarki łowieckiej oraz dla gospodarki rolnej i leśnej	258
1.3.2. Stosunek gospodarki łowieckiej do gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej	259
1.3.3. Ochrona zwierzyny łownej przed zagrożeniami ruchu pojazdów samochodowych na drogach krajowych i wojewódzkich	261
1.3.4. Przestrzeganie zasad etyki łowieckiej i kultywowanie kultury i zwyczajów związanych z łowiectwem	261
2. Główne założenia koncepcji legislacyjnej polskiego prawa łowieckiego z 1995 r.	263
3. Instytucje prawne służące celom łowiectwa	266
3.1. Łowieckie plany hodowlane	266
3.2. Obwody łowieckie	267
3.3. Umowy dzierżawy obwodów łowieckich	267
3.4. Polowanie na zwierzęta łowne (zwierzynę)	268
3.5. Koncesje	269
3.6. Straż łowiecka	269
3.7. Szkody łowieckie	270
3.8. Tryb postępowania w przypadku dostrzeżenia objawów enzootycznych chorób zwierzyny	270
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	272

Rozdział 10

GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WÓD ŚRÓDLĄDOWYCH I ŚRODOWISKA MORSKIEGO

§ 1. Gospodarowanie zasobami wód śródlądowych (powierzchniowych i podziemnych)	274
1. Zasady ogólne reglamentacji	274
2. Szczegółowa regulacja prawna	276
2.1. Źródła prawa	276
2.2. Zarządzanie systemowe zasobami wodnymi w dorzeczach	277
2.3. Instytucje reglamentacyjno-ochronne prawa wodnego	278
2.3.1. Klasyfikacja wód	278
2.3.2. Własność wód, regulacja stosunków własnościowych i rozstrzyganie kwestii spornych	279
2.3.3. Rodzaje korzystania z wód	281
2.3.4. Regulacja prawna szczególnego (reglamentowanego) korzystania z wód	284
2.3.5. Wymogi szczególne reglamentacji z zakresu ochrony wód przed zanieczyszczeniem	286
2.3.6. Ochrona przed powodzią	289
2.3.7. Systemy ewidencji uprawnień wodnych i gromadzenia dokumentacji: księgi wodne i kataster gospodarki wodnej	291
2.3.8. Gospodarcze organizacje samorządowe zakładane dla realizacji zadań gospodarki wodnej – spółki wodne	291
§ 2. Instytucje reglamentacyjno-ochronne gospodarki rybackiej prowadzonej w powierzchniowych wodach śródlądowych	293
1. Przedmiot i zakres regulacji prawnej oraz cele i główne założenia gospodarki rybackiej	293
2. Obwody rybackie, obręby hodowlane i obręby ochronne	295
3. Reglamentacja prawna sprzętu rybackiego	297
4. Przepisy porządkowe regulujące amatorski połów ryb	297
5. Nakazy, zakazy i ograniczenia mające na celu ochronę ryb	297
6. Państwowa Straż Rybacka (PSR) i Społeczna Straż Rybacka (SSR)	298
§ 3. Ochrona środowiska morskiego i gospodarowanie zasobami Morza Bałtyckiego w granicach obszarów morskich RP i pasa nadbrzeżnego	299

1. Istota problematyki prawnej racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska morskiego i podstawowe źródła prawa	299
2. Polskie obszary morskie i zwierzchnictwo terytorialne Rzeczypospolitej Polskiej na tych obszarach	303
3. Przepisy reglamentacyjno-ochronne u. o obsz. mor., dotyczące przepływu obcych statków, eksploatacji zasobów mineralnych oraz budowy lub użytkowania sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń	306
3.1. Prawo nieszkodliwego przepływu obcych statków przez morze terytorialne RP	306
3.2. Eksploatacja zasobów mineralnych i prowadzenie badań naukowych na obszarach morskich RP	307
3.3. Sztuczne wyspy, konstrukcje i urządzenia, podmorskie kable i rurociągi	308
4. Środki prawne mające na celu zapobieganie zanieczyszczaniu morza przez statki	309
4.1. Obowiązki armatora i kapitana	309
4.2. Obowiązki podmiotu zarządzającego portem, bazą przeładunkową lub stoczną remontową	311
4.3. Obowiązki i uprawnienia nadzorcze dyrektora urzędu morskiego	311
4.4. Sankcje administracyjne (kary pieniężne) za zanieczyszczanie środowiska morskiego i za niewykonywanie ciążących z mocy prawa obowiązków w zakresie zapobiegania zanieczyszczaniu środowiska morskiego	312
4.5. Odpowiedzialność cywilna za szkodę wyrządzoną zanieczyszczeniem ze statku	313
5. Wykonywanie i ochrona rybołówstwa morskiego	316
5.1. Prawnomiędzynarodowe podstawy rybołówstwa oparte na konwencji o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i Bełtach, sporządzonej w Gdańsku 13 września 1973 r.	316
5.2. Wykonywanie i ochrona rybołówstwa w polskim prawie o rybołówstwie morskim, opartym na ustawie z 1996 r. (u. o ryb. mor.) i wydanych na jej podstawie aktach wykonawczych	317
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	320

Rozdział II

RACJONALNE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI ŚWIATA ROŚLINNEGO I ZWIERZĘCEGO

§ 1. Uwagi ogólne na temat Światowej Strategii Ochrony Przyrody (SSOP) dotyczącej ochrony żywych zasobów dla trwałego rozwoju gospodarczego i na temat problematyki prawnej u.o.ś. z tego zakresu	322
§ 2. Racjonalne gospodarowanie zasobami zieleni miejskiej, zieleni na terenach wiejskich oraz tworzenie i utrzymywanie zieleni w zakładach pracy	326
1. Ochrona zieleni w miastach i wsiach	326
2. Parki na obszarach gmin, objęte ochroną prawną	327
§ 3. Hodowla i ochrona roślin uprawnych	329
1. Reglamentacja hodowli roślin uprawnych i obrotu handlowego materiałem siewnym	329
1.1. Charakterystyka ogólna regulacji prawnej	329
1.2. Hodowla i ocena odmian roślin uprawnych	331
1.3. Ochrona roślinnych materiałów hodowlanych i upraw nasiennych przed szkodliwym działaniem innych roślin uprawnych, innych odmian lub upraw porażonych chorobami	332
1.4. Prawa i obowiązki hodowców oraz rozstrzyganie niektórych kwestii spornych	332
1.5. Oceny kwalifikacyjne materiału siewnego, który może być wprowadzony do obrotu	333
1.6. Kontrola materiału siewnego, kontrola dokonywania oceny materiału siewnego i przestrzegania przepisów u.o.n.	333
2. Ochrona roślin uprawnych przed chorobami i innymi organizmami szkodliwymi	334
2.1. Przedmiot i zakres reglamentacji oraz podstawowe źródła prawa	334
2.2. Ochrona roślin uprawnych przed organizmami szkodliwymi	335
2.3. Zapobieganie przenikaniu organizmów szkodliwych przez granicę państwa	336
2.4. Zapobieganie zagrożeniom dla zdrowia ludzi, zwierząt lub środowiska w związku z obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin	337
2.5. Prowadzenie konfekcjonowania i obrotu środkami ochrony roślin	338

2.6. Stosowanie środków ochrony roślin	339
§ 4. Hodowla i ochrona zwierząt gospodarskich	340
1. Uwagi ogólne na temat reglamentacji prawnej i podstawowych źródeł prawa	340
2. Reglamentacja hodowli zwierząt gospodarskich i wprowadzania do obrotu środków żywienia zwierząt	342
2.1. Reglamentacja hodowli zwierząt gospodarskich	342
2.2. Reglamentacja wprowadzania do obrotu niektórych środków żywienia zwierząt	342
2.3. Ochrona humanitarna zwierząt	343
3. Ochrona zwierząt przed zaraźliwymi chorobami	344
3.1. Charakterystyka ogólna systemu prawnego	344
3.2. Środki prawne przeciwko przenoszeniu zaraźliwych chorób zwierzęcych z zagranicy	345
3.3. Środki prawne przeciwko zaraźliwym chorobom zwierzęcym występującym w kraju	346
3.3.1. Obowiązek zgłaszania wypadków zachorowania oraz podejrzeń o zachorowanie na zaraźliwą chorobę zwierzęcą	346
3.3.2. Ustawowe zakazy i ograniczenia w zakresie uboju oraz obrotu mięsem i mlekiem	346
3.3.3. Szczepienia ochronne przeciwko niektórym zaraźliwym chorobom	346
3.3.4. Decyzje nakazujące zabicie zwierząt chorych i podejrzanych o zachorowanie na niektóre choroby	347
3.3.5. Wydawanie decyzji w sprawach bezpiecznego usuwania zwłok zwierząt zabitych lub padłych w związku z występowaniem zaraźliwych chorób zwierzęcych	347
3.3.6. Obowiązek zgłaszania oraz dostarczania zwłok zwierzęcych do zakładów utylizacyjnych	347
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	349

Rozdział 12

GOSPODAROWANIE ODPADAMI ORAZ OCHRONA ZDROWIA LUDZKIEGO I ŚRODOWISKA PRZED SZKODLIWYMI UCIAŻLIWOŚCIAMI ODPADÓW

§ 1. Istota problemu gospodarowania odpadami oraz ochrony zdrowia ludności i środowiska przed odpadami	350
§ 2. Podstawowe źródła prawa gospodarowania odpadami	353
1. Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska (u.o.ś.)	353
2. Ustawa z 27 czerwca 1997 r. o odpadach (Dz.U. Nr 96, poz. 592 ze zm.)	355
3. Ustawa z 13 września 1996 r. o utrzymaniu porządku i czystości w gminach (Dz.U. Nr 132, poz. 622 ze zm.)	356
§ 3. Ustalenia terminologiczne dotyczące pojęcia „odpady”	357
§ 4. Zaostrzone wymogi ochrony środowiska w sprawach dotyczących odpadów niebezpiecznych oraz odpadów będących przedmiotem międzynarodowego obrotu	358
§ 5. Przepisy szczególne dotyczące odpadów promieniotwórczych związanych z wykorzystaniem energii atomowej	359
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	361

Rozdział 13

ASPEKT SANITARNY OCHRONY PRAWNEJ ŚRODOWISKA

(Główne założenia, podstawowe zasady oraz przedmiot i zakres regulacji prawnej zagadnienia ochrony zasobów leczniczych środowiska)

§ 1. Główne założenia oraz podmiot i zakres regulacji prawnej, opartej na przepisach u.o.ś.	362
1. Istota problematyki ochrony zdrowia i życia ludzkiego w systemie prawnym ochrony środowiska	362
2. Ochrona życia i zdrowia ludzkiego w przepisach ogólnych u.o.ś.	364
3. Struktura przedmiotowa szczegółowej regulacji prawnej	366
§ 2. Zagadnienia ochrony zasobów leczniczych środowiska przyrodniczego	368
1. Uwagi wstępne	368
2. Istota problematyki prawnej uzdrowisk polskich i podstawowe źródła prawa	369

3. Uzdrawiska – ustalenia terminologiczne i ich podział (wg PN-71Z-11000). Profile lecznicze uzdrawisk polskich. Wymogi ustawowe oraz tryb i zasady nadawania miejscowości statusu uzdrawiska	374
3.1. Definicja uzdrawiska wg PN i klasyfikacja uzdrawisk	374
3.2. Kierunki leczenia (profile lecznicze) ustalane dla poszczególnych uzdrawisk	375
3.3. Cel i podstawowe przesłanki merytoryczne do uznawania miejscowości za uzdrawisko	376
3.4. Przesłanki formalne do uznania miejscowości za uzdrawisko przez Radę Ministrów	377
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	378

Rozdział 14

OCHRONA POWIETRZA PRZED ZANIECZYSZCZENIEM

§ 1. Prawnomiędzynarodowe zobowiązania RP w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem	379
§ 2. Ochrona powietrza w prawie wewnętrznym RP, oparta na kompleksowej regulacji prawnej u.o.ś.	381
1. Podstawowe źródła prawa i charakterystyka ogólna stanu zanieczyszczenia powietrza w Polsce	381
2. Definicje i podstawowe zasady ochrony powietrza wg u.o.ś.	382
3. Wielkości dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających powietrze	383
4. Decyzje starostów lub wojewodów ustalające rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzenia do powietrza	385
5. Ewidencja i rejestr wykazów zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza	385
6. Kontrola przestrzegania warunków decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza i przestrzegania innych wymagań prawa w zakresie ochrony powietrza	386
7. Wymogi specjalne obowiązujące przy lokalizacji i budowie inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i innych inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska	386
8. Monitoring środowiska i obowiązki niektórych zakładów w zakresie prowadzenia pomiarów zanieczyszczenia powietrza	386
9. Uprawnienia interwencyjne organów administracji rządowej w przypadku nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (NZŚ)	388
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	389

Rozdział 15

ZAGADNIENIA OCHRONY ŚRODOWISKA PRZED SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI

§ 1. Istota problemu i prawne podstawy przeciwdziałania zagrożeniom zdrowia i życia ludzkiego związanym z obrotem substancjami trującymi	390
§ 2. Charakterystyka ogólna ustawy z 1963 roku o substancjach trujących	393
§ 3. Podstawowe zasady ustawy z 1963 roku o substancjach trujących	394
1. Zasada urzędowego kwalifikowania substancji trujących i mieszanin (wyrobów) zawierających substancje trujące	394
2. Zasada koncesjonowania wyrobu, sprowadzania z zagranicy i wprowadzania do obrotu trucizn	395
3. Zasada ewidencjonowania posiadanych trucizn, kontrolowania ich przychodu i rozchodu oraz należytego ich przechowywania	396
4. Zasada stosowania należytych opakowań i oznaczeń	398
5. Zasada zachowania szczególnych środków ostrożności podczas transportu	399
6. Zasada oznaczania łatwo dostępnych miejsc, w których zostały wyłożone lub rozpylone substancje trujące	400
7. Zasada udzielania nabywcom substancji trujących informacji i wskazówek dotyczących używania takich substancji	400
8. Kontrola przestrzegania przepisów ustawy o substancjach trujących	400
§ 4. Problematyka przystosowania polskiego ustawodawstwa w zakresie wprowadzania do obrotu substancji i preparatów chemicznych do prawa Unii Europejskiej	401
1. Uwagi ogólne nt. zgodności projektów normatywnych aktów prawnych z prawem Unii Europejskiej	401

2. Cele i główne założenia wybranych dyrektyw Rady Wspólnoty Europejskiej dot. systemu bezpieczeństwa chemicznego	402
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	405
Rozdział 16	
OCHRONA ŚRODOWISKA PRZED HAŁASEM I WIBRACJAMI	
§ 1. Istota problemu i antropocentryczny charakter dotychczasowych szczegółowych regulacji prawnych ochrony przed hałasem	406
§ 2. Podstawowe źródła prawa	408
§ 3. Szczegółowa regulacja prawna ochrony środowiska przed hałasem, oparta na przepisach u.o.ś.	409
1. Podstawowe obowiązki jednostek gospodarczych i osób fizycznych w zakresie ochrony przed hałasem i wibracjami	409
2. Dopuszczalne poziomy i natężenia hałasu i wibracji w środowisku i środki prawne służące ich egzekwowaniu	410
2.1. Charakterystyka ogólna	410
2.2. Tabele, stanowiące załączniki do roz. Min. OŚZNiL określające dopuszczalne poziomy hałasu	414
2.3. Uprawnienia interwencyjne organu samorządu terytorialnego do wydawania nakazów i zakazów w celu likwidacji lub ograniczenia hałasu, wibracji lub innych uciążliwości dla środowiska	416
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	417
Rozdział 17	
OCHRONA ŚRODOWISKA PRZED PROMIENIOWANIEM	
§ 1. Rodzaje promieniowania jako źródła zagrożeń dla ludzi i środowiska, objęte regulacją i źródła obowiązującego prawa	418
1. Promieniowanie jonizujące i elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące; ustalenia terminologiczne i źródła zagrożeń dla środowiska	418
2. Podstawowe źródła prawa w zakresie ochrony środowiska przed promieniowaniem	421
§ 2. Główne założenia i podstawowe zasady u.o.ś. w zakresie ochrony przed promieniowaniem	422
§ 3. Szczegółowa regulacja prawna w zakresie ochrony środowiska przed promieniowaniem jonizującym	424
1. Instytucje prawa atomowe służące celom ochrony radiologicznej i zapewnieniu bezpieczeństwa jądowego	424
1.1. Reglamentacja działalności związanej z wykorzystaniem energii atomowej na potrzeby społeczno-gospodarcze	424
1.2. Unieszkodliwianie, przechowywanie i składowanie odpadów promieniotwórczych	426
1.3. Transport materiałów jądowych oraz źródeł i odpadów promieniotwórczych	427
1.4. Ochrona fizyczna materiałów jądowych	428
1.5. Państwowy dozór bezpieczeństwa i ochrony radiologicznej	429
2. Odpowiedzialność za szkody jądowe wskutek uszkodzenia środowiska	430
3. Sporządzanie planu awaryjnego, mającego na celu przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska	431
§ 4. Szczegółowa regulacja prawna w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym	433
1. Oparte na przepisach u.o.ś. (art. 63) szczegółowe zasady ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym szkodliwym dla ludzi i środowiska dopuszczalne poziomy promieniowania oraz wymagania dotyczące pomiarów kontrolnych	433
2. Wymagania szczegółowe przepisów technicznych prawa budowlanego dotyczące ochrony przed promieniowaniem jonizującym i polami elektromagnetycznymi	435
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	437

Rozdział 18

ASPEKT ZACHOWAWCZY OCHRONY PRAWNEJ ŚRODOWISKA

(Istota problemu. Charakterystyka ogólna procesu rozwojowego i prawnych podstaw zachowawczej ochrony środowiska w Polsce i Europie)

§ 1. Istota problemu zachowawczej ochrony środowiska	438
§ 2. Charakterystyka ogólna procesu rozwojowego i prawnych podstaw zachowawczej ochrony środowiska w Polsce i w Europie oraz w prawie ochrony środowiska UE	439
1. Charakterystyka ogólna procesu rozwojowego w Polsce i w Europie	439
2. Zachowawcza ochrona środowiska w prawie wspólnotowy UE	444
2.1. Charakterystyka ogólna regulacji prawnych UE	444
2.2. Ochrona żywych zasobów dla trwałego rozwoju obejmująca ochronę dzikich zwierząt i roślin, gatunków zagrożonych wyginięciem oraz ich siedlisk	445
2.3. Wspieranie finansowe działań państw członkowskich UE, obejmujących ochronę dzikich zwierząt i roślin gatunków zagrożonych wyginięciem oraz ich siedlisk	446
2.4. Tworzenie warunków zachowania różnorodności biologicznej	447
2.5. Podejmowanie przez Wspólnotę działań prewencyjnych w celu ochrony dzikich gatunków zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem	449
§ 3. Główne założenia i podstawowe zasady zachowawczej ochrony środowiska określone kompleksową regulacją prawną (u.o.s.)	450
§ 4. Podstawowe źródła prawa zachowawczej ochrony środowiska przepisów szczególnych, do których odsyła u.o.s.	451
§ 5. Prawne formy zachowawczej ochrony środowiska określone przepisami ustawy o ochronie przyrody oraz innymi ustawami	452
§ 6. Prawnomiędzynarodowe podstawy ochrony obiektów przyrody	455
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	461

Rozdział 19

PARKI NARODOWE I INNE OBSZARY PRAWEM CHRONIONE TWORZĄCE KRAJOWY SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH

§ 1. Parki narodowe	462
§ 2. Rezerваты przyrody	466
§ 3. Parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu	468
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	472

Rozdział 20

OGRODY ZABYTEKOWE I INNE OBIEKTY ŚRODOWISKA UZNANE ZA DOBRO KULTURY. OGRODY BOTANICZNE I ZOOLOGICZNE

§ 1. Ogrody zabytkowe, pomniki historii i inne dobra kultury	473
§ 2. Ogrody botaniczne i zoologiczne	477
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	482

Rozdział 21

OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN I ZWIERZĄT

§ 1. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt – ogólne zasady	483
§ 2. Szczegółowa regulacja prawna ochrony gatunkowej roślin	485
§ 3. Szczegółowa regulacja prawna ochrony gatunkowej zwierząt	486
§ 4. Formy prawne indywidualnej ochrony przyrody	489
§ 5. Niektóre powszechnie obowiązujące zakazy, nakazy i ograniczenia z zakresu ochrony przyrody	491
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	493

Rozdział 22

PRAWNE PODSTAWY HUMANITARNEJ OCHRONY ZWIERZĄT

§ 1. Istota problemu	494
----------------------------	-----

§ 2. Prawne podstawy humanitarnej ochrony zwierząt obowiązujące w Polsce od 1928 roku do 22 października 1997 roku	495
§ 3. Ustawa o ochronie zwierząt z 1997 roku	495
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	497

Rozdział 23

OCHRONA ŚRODOWISKA PRZED NADZWYCZAJNYMI ZAGROŻENIAMI

§ 1. Istota problemu nowych jakościowo zagrożeń cywilizacyjnych środowiska (NZŚ)	498
§ 2. Ustalenia dotyczące podstawowych pojęć: zwyczajne i nadzwyczajne zagrożenia, awarie i katastrofy, klęski żywiołowe. Ochrona środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami	501
1. Zwyczajne i nadzwyczajne zagrożenia środowiska – istotne różnice w okolicznościach towarzyszących niekorzystnym dla środowiska zdarzeniom	501
2. Awaria	501
3. Awaria jądrowa	502
4. Katastrofa	503
5. Klęski żywiołowe	503
6. Ochrona środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami	504
§ 3. Podstawowe źródła prawa w zakresie ochrony środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami	505
1. Prawnomiędzynarodowe źródła prawa w zakresie ochrony środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami	505
2. Podstawowe źródła prawa wewnętrznego w zakresie ochrony środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami	507
2.1. Uwagi ogólne na temat powszechnie obowiązujących nakazów określonych zachowań w celu zapobiegania NZŚ	507
2.2. Podstawowe źródła prawa wewnętrznego w zakresie ochrony przed nadzwyczajnymi zagrożeniami	509
§ 4. Obowiązki terenowych organów administracji publicznej i podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami określone przepisami art. 104–105b u.o.ś.	510
1. Obowiązki wojewody lub Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w razie zaistnienia zdarzeń, powodujących nadzwyczajne zagrożenia środowiska	510
2. Obowiązki terenowych organów administracji publicznej i podmiotów gospodarczych w zakresie przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska	512
§ 5. Rola i zadania Inspekcji Ochrony środowiska w zakresie ochrony środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami	513
Zagadnienia do dyskusji i pytania kontrolne	516

BIBLIOGRAFIA	519
--------------------	-----

SKOROWIDZ RZECZOWY	529
--------------------------	-----

SUMMARY	539
---------------	-----

ZUSAMMENFASSUNG	541
-----------------------	-----